

Uresničevanje ciljev književne didaktike z izpolnjevanjem profila književne osebe na družbenem omrežju Facebook

Maja Kerneža

1. Uvod

Družbena omrežja omogočajo povezovanje, deljenje vsebin in sodelovanje na različnih področjih, tudi na področju izobraževanja. V okviru slednjega se uporabljajo tudi kot alternativno orodje za učenje in poučevanje, kar je preučevalo že več raziskav, npr. Yang et al. (2011), Manca in Ranieri (2016), Niu (2019), Chough in Ruhi (2018), Voivonta in Avraamidou (2018), Orioque (2021). Raziskovalci večinoma ugotavljajo, da se uporaba Facebooka pri pouku na različnih stopnjah šolanja kaže kot uspešna, pozitivna in zaželeno, a za dokončne sklepe predlagajo izvedbo dodatnih empiričnih raziskav.

Večina obstoječih raziskav raziskuje uporabo Facebooka in drugih podobnih družbenih omrežij v času od zadnjega vzgojno-izobraževalnega obdobja obveznega osnovnošolskega izobraževanja naprej, še najpogosteje v obdobju srednjega in visokega izobraževanja. Facebook se velikokrat pojavlja kot orodje za splošno komunikacijo, katere glavni cilj je izmenjava informacij in idej (Boykova, 2015; Chugh in Ruhi, 2018; Farhan in Yusoff, 2019), za skupinske diskusije (Kist, 2013), kot komunikacijsko orodje za učenje slovničnih in pravopisnih pravil (Kabilan et al., 2010; Kitsis, 2008; Romano, 2009) pa tudi v kombinaciji z umetno inteligenco v obliki »chat botov« z avtomatskim odgovarjanjem na sporočila in interakcijo z učenci v realnem času, kar učencem omogoča dostopnejši, prilagodljivejši in interaktivnejši način učenja ter jim zagotavlja večjo podporo (Smutny in Schreiberova, 2020).

Od pregledane literature sta za predmet naše raziskave najzanimivejši dve raziskavi. Mariappan et al. (2017) so zasnovali raziskavo, v kateri je sodelovalo 60 učencev (30 v eksperimentalni in 30 v kontrolni skupini) od 12. do 17. leta. Pred izvedbo eksperimentalnega programa so vsi udeleženci, ne glede na vključenost v program, pisali predtest o literarnem romanu. Potem je bila kontrolna skupina učencev poučevana s tradicionalnim učnim pristopom, avtorji ga opisujejo kot »samo predavanja in knjige«, učni proces za eksperimentalno skupino učencev pa je potekal v zanje vzpostavljeni Facebookovi skupini, v kateri so sodelovali in se učili učne vsebine, ki so jih zanje pripravili raziskovalci. Rezultati raziskav potrjujejo, da je delo v digitalnem okolju Facebook pozitivno vplivalo na učenje eksperimentalne skupine – sodelujoči v eksperimentalnem programu so namreč bolje razumeli dogodke v zgodbi, uspešnejši so bili tudi pri interpretaciji. N. Stanca in A. Cojocar (2021) pa sta študentom 2. letnika književnosti dali nalogo, da oblikujejo Facebookov profil (osebna perspektiva književne osebe) in LinkedInov profil književne osebe (profesionalna perspektiva književne osebe) iz ene od novel, ki so jo prebrali. Sodelujoči so izkazali veliko zanimanje za nalogo, ki so jo zaključili vsi. V Facebookov profil so vključili ime književne osebe, fotografijo, ki je bila običajno iz filmske adaptacije, posodobitev stanja v obliki kratkega sporočila, ki prikazuje trenutno razpoloženje, dejavnosti ali misli književne osebe, osnovne informacije o tem, kje si predstavljajo, da bi književna oseba živel, njene interese, hobije in nekaj fotografij prijateljev iz novele, prav tako iz filmske adaptacije. Prav tako so sodelujoči ustvarjali vsebine v imenu književne osebe – vsak sodelujoči je ustvaril pet vsebin. Raziskovalki ugotavljata, da so študenti pri svojem delu pokazali sposobnosti odkrivanja novih vzorcev v znanih literarnih besedilih, povezovanja literarnega konteksta z zgodovinskim in družbeno-kulturnim ozadjem ter delitve svojih ugotovitev na uporaben in vrstnikom dostopen način. Tudi mnenja učiteljev, zajetih v raziskavo o uporabi Facebooka pri pouku književnosti v srednji šoli, so na splošno pozitivna (Mariappan et al., 2018).

V slovenskem prostoru o učinkih in uporabi družbenega omrežja Facebook v širšem izobraževalnem kontekstu ni napisanega veliko. K. Erjavec (2013b) je raziskovala vpliv rabe Facebooka na študijski uspeh slovenskih študentov. Rezultati kažejo, da imajo uporabniki omenjenega družbenega omrežja nižje študijske ocene in študirajo manj ur na teden kot neuporabniki, ga pa študenti uporabljajo tudi za namene študija.

Digitalna okolja vabijo otroke v svoj milje, v katerem preživljajo vse več časa. V digitalne svetove pa mlade vabijo tudi družbena omrežja. Po podatkih za Združene države Amerike je v letu 2022 95 % najstnikov že uporabljalo YouTube, veliko jih uporablja tudi TikTok (67 %), Instagram (62 %) in Snapchat (59 %) (Vogels and Gelles-Watnick, 2023). Vprašanje, ali naj dovolimo ali prepovemo njihovo interakcijo z digitalnimi vsebinami, ni več tako preprosto, saj so otrokom vrata v to virtualno okolje že široko odprta. Kljub temu se pojavljajo pomisleki glede novih dimenzij, ki jih prinašajo novi mediji, vključno z načini komunikacije, izobraževanja, ustvarjanja in dojemanja vsebin. Ni dovolj, da zgolj dovolimo ali omejimo njihov dostop do digitalnih vsebin; pomembno je, da jih usmerimo k pozitivni, produktivni in ustvarjalni uporabi sodobnih medijev kot vira učenja. Elektronski mediji ne morejo (ne bi smeli biti) in ne bodo popolnoma nadomestili tiskanih knjig (Carriere in Eco, 2021), vendar lahko mirno sobivajo z njimi. Ta preplet tradicionalnega in digitalnega sveta se kaže tudi v primeru *sLOL-venjskih klasikov* avtorja Boštjana Gorenca iz leta 2016, kjer je Muca copatarica spretno vključena v okolje družbenih omrežij.

Pričujoča raziskava

Pripravili in preizkusili smo dejavnost na družbenem omrežju Facebook, v okviru katere so sodelujoči za izžrebano književno osebo (Pepelka iz pravljice Pepelka ali Zalika iz pravljice Lepotica in zver) na omenjenem družbenem omrežju izdelali osebni profil. Naš namen je bil najti cilje pouka književnosti, ki bi jih bilo mogoče uresničiti tudi v digitalnem okolju. Za ta namen je bila izbrana recepcijska zmožnost, natančneje zmožnost zaznavanja, doživljanja, razumevanja in vrednotenja značaja književnih oseb, o kateri piše Kordigel Aberšek (2008). Cilj raziskave je bil na podlagi teoretičnih izhodišč razviti, oblikovati, raziskati in razumeti zasnovno uporabe družbenega omrežja za razvijanje zmožnosti zaznavanja značaja književnih oseb. Temeljno raziskovalno vprašanje, ki smo si ga zastavili, je bilo:

- Ali lahko družbeno omrežje Facebook uspešno uporabimo za razvijanje zmožnosti zaznavanja, doživljanja in vrednotenja književne osebe?

2. Metodologija

Eksploratorna študija primera je bila zasnovana kvaziekperimentalno (Cooper, 2009), uporabljena je bila deskriptivna metoda raziskovanja in opravljena kvalitativna raziskava (Sagadin, 2004).

2.1 Raziskovalni vzorec

Neslučajnostni priročni vzorec predstavlja 27 študentov 4. letnika študijskega programa Razredni pouk, ki so v študijskem letu 2021/2024 obiskovali izbirni predmet Didaktika književnosti v novih medijih. Študenti so bili razdeljeni v devet dvojic in dve trojici trojic, od katerih sta dve dvojici študentov zaradi izolacije delali na daljavo (MS Teams).

2.2 Instrumenti

Raziskava temelji na analizi izdelkov sodelujočih, opazovanju dela udeležencev in nestrukturiranem intervjuju, opravljenem z vsakim sodelujočim posameznikom, s pomočjo katerega je bil pridobljen vpogled v določene, tudi intimne, pojave in stanja. Vprašanja za udeležence niso bila pripravljena vnaprej, kar je omogočalo večji vpogled v proces in razmišljanje intervjuvanih. Preučeni in analizirani so bili profili književnih oseb, ustvarjeni v dvojicah oz. trojicah, ki smo jih analizirali z vidika ciljev, zastavljenih v učnem načrtu (Program osnovna šola slovenščina. Učni načrt, 2018). Pridobljeni so bili t. i. mehki podatki, zbrani v naravni situaciji, v neposrednem stiku s preučevanimi posamezniki. Veljavnost raziskave je bila z vidika konstrukcijske, notranje in zunanje veljavnosti potrjena ter preverjena s strani strokovnjakov za področje didaktike književnosti, zanesljivost raziskave pa je bila zagotovljena z jasnim raziskovalnim načrtom, zastavljenim teoretičnim okvirom, jasno vlogo raziskovalca in njegovo objektivnostjo.

2.3 Zasnova raziskave

Udeleženci v raziskavi so si na prvem srečanju ogledali filmsko adaptacijo pravljice Pepelka (risanka, ki jo je produciral Walt Disney) in na drugem srečanju filmsko adaptacijo pravljice Lepotica in zver (film, ki sta ga producirala David Hoberman in Todd Lieberman). Pri izbiri pravljič je bil prvi kriterij priljubljenost in prepoznavnost med ciljno skupino udeležencev raziskave, drugi pa dosegljivost filmskih adaptacij. Odločitev za izbiro (komercialnega) filma pred izvirnim literarnim delom izvira iz več razlogov. Ena od glavnih motivacij za izbiro izhajanja iz filmskih adaptacij je bila pri-

ročnost vzorca. Udeleženci raziskave so namreč v okviru predmeta Didaktika književnosti v novih medijih že imeli priložnost ogledati si omenjeni adaptaciji literarnih del. Ta izkušnja je bila koristna za naše raziskovalne namene, da se sodelujočih v sklopu izbirnega predmeta ni obremenjevalo z novimi nalogami. Eden od ciljev omenjenega predmeta je namreč zavedanje, da ima vsak medij svoje značilnosti, ki vplivajo na dojemanje zgodbe, kar je pomembno za literarno didaktiko. V okviru tretjega srečanja so udeleženci dobili nalogo, da ustvarijo Facebookov profil izžrebane književne osebe na podlagi filmskih adaptacij pravljic, ki so si jih ogledali na prejšnjih srečanjih. Da bi zagotovili podatke za primerjavo književnih oseb, smo sodelujočim predlagali, da najprej izpolnijo profil književne osebe, nato pa s perspektive te književne osebe všečkajo Facebookove strani, ki bi bile književni osebi všeč. Dodali so lahko tudi svoje najljubše knjige, glasbo, ljudi, ki jih občudujejo, potrdili so lahko udeležbo na dogodkih, ki bi se jih književna oseba udeležila, delili vsebine in pisali objave, ki bi jih po njihovem mnenju pisala izžrebana književna oseba, ipd. Podrobnejših navodil sodelujoči niso dobili, saj jih nismo želeli omejevati z idejami, da bi omogočili njihovo ustvarjalnost in raziskovanje možnosti izdelave profila književne osebe.

Temelj raziskave je predstavljal učni načrt za slovenščino (Program osnovna šola slovenščina. Učni načrt, 2016), v okviru katerega smo razvijali recepcijsko zmožnost z branjem/s poslušanjem/z gledanjem uprizoritev umetnostnih besedil in z govorjenjem/s pisanjem o uprizoritvah umetnostnih besedil, ki se nanašajo na učenčevo opazovanje književne osebe v vseh treh vzgojno-izobraževalnih obdobjih. Namen raziskave ni bil neposredno preverjati ciljev osnovne šole pri študentih študijskega programa Razredni pouk, temveč raziskati uporabo družbenega omrežja Facebook pri pouku književnosti in njegov vpliv na učenje ter zanimanje sodelujočih. Cilji osnovne šole so bili izhodišče za raziskavo, ki se je osredotočala na učne metode in orodja, ki jih lahko uporabimo za doseg te ciljev. Pri ustvarjanju profila književne osebe sodelujoči niso bili omejeni z vidika vzgojno-izobraževalnega obdobja, kar je omogočilo večjo raznolikost in perspektive pri ustvarjanju profilov književnih oseb, pristop pa je bil namenoma izbran, da bi omogočil večjo svobodo in izražanje ter spodbudil ustvarjalnost in inovativnost med sodelujočimi. Cilji, zastavljeni v učnem načrtu za slovenščino (Program osnovna šola slovenščina. Učni načrt, 2018), namreč sledijo otrokovemu razvoju, ki pa je pri sodelujočih odraslih že dosežen. Ustvarjeni profili književnih oseb so bili za isto književno osebo pregledani trikrat, z vidika vsakega posameznega vzgojno-izobraževalnega obdobja.

2.4 *Postopki obdelave podatkov*

Pri obdelavi podatkov za raziskavo sta bila uporabljena dva postopka, in sicer analiza osebnih profilov književnih oseb na družbenem omrežju Facebook ter opazovanje, beleženje aktivnosti udeležencev ter izvedba nestrukturiranih intervjujev.

Prvi del analize zajema obdelava podatkov za analizo osebnih profilov književnih oseb na družbenem omrežju Facebook. Zbrani osebni profili so bili temeljito pregledani in analizirani. Profili so bili sistematično razčlenjeni na posamezne elemente, kot so ime, fotografija, statusi, informacije o književni osebi, interesi, hobiji ter fotografije. Zbrani podatki so bili kodirani in kategorizirani glede na določena merila in teme, relevantne za raziskovalni cilj. Določene so bile naslednje enote kodiranja: predstavitev značaja, doživljanje in vrednotenje, motivi za ravnanje književne osebe, izražanje čustev. Izbrane enote kodiranja so bile povezane z uresničevanjem ciljev pouka književnosti. Uporabljena je bila kombinacija kvantitativnih pristopov pri analizi podatkov, kar je omogočilo celovit vpogled v ustvarjene profile ter njihovo povezanost z raziskovanim ciljem.

Drugi del analize se osredotoča na opazovanje, beleženje aktivnosti udeležencev ter izvedbo nestrukturiranih intervjujev. Med opazovanjem je bila skrbno spremljana aktivnost udeležencev na Facebooku, kot so njihovi komentarji, prispevki, interakcije z drugimi udeleženci ter uporaba različnih funkcij. Beležke o aktivnostih so bile sistematično analizirane ter razvrščene v tematske kategorije, ki so izražale raziskovalne cilje. Poleg tega so bili izvedeni tudi nestrukturirani intervjuji, v okviru katerih so bili udeleženci povabljeni, da izrazijo svoje misli, izkušnje ter razmišljanja v zvezi z uporabo Facebooka pri ustvarjanju profilov književnih oseb. Intervjuji so bili posneti in nato transkribirani, kar nam je omogočilo podrobno analizo izjav udeležencev glede na ključne teme, ideja in stališča. Identificirane so bile naslednje ključne teme, ideje in stališča: zanimanje in motivacija, povezovanje z literarno vsebino, razvoj zaznavanja in doživljanja književnih oseb, interakcija in komunikacija na Facebooku ter učni izidi.

V tretjem koraku so bili izdelki študentov primerjani z uresničevanjem ciljev, navedenih v učnem načrtu za slovenščino. Vsak cilj je bil obravnavan kot posamezen element in preverjeno je bilo, ali je bil cilj dosežen v posameznem profilu. Na podlagi primerjave in analize so bile oblikovane tabele, ki prikazujejo, kateri cilji so bili doseženi v posameznih skupinah sodelujočih.

3. Rezultati

Rezultate raziskave predstavljamo v treh sklopih, glede na razdelitev ciljev v učnem načrtu za slovenščino (Program osnovna šola slovenščina. Učni načrt, 2018) po treh vzgojno-izobraževalnih obdobjih.

3.1 Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje

Najprej smo izdelke študentov primerjali z vidika uresničevanja ciljev prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja (Tabela 2).

Tabela 2: Uresničevani cilji v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju po skupinah sodelujočih

	C1	C2	C3	C4	C5	C6
Lepotica 1	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Lepotica 2	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Lepotica 3	✓	✓	✓	✗	✓	✓
Pepelka 1	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pepelka 2	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pepelka 3	✓	✓	✓	✗	✓	✓
Pepelka 4	✓	✓	✓	✗	✓	✓
Pepelka 5	✓	✓	✓	✗	✓	✓
Pepelka 6	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pepelka 7	✓	✓	✓	✗	✓	✓
Pepelka 8	✓	✓	✓	✗	✓	✓
Skupaj	11	11	11	5	11	11

Opomba: C1: Razvijajo zmožnosti predstavljanja književne osebe, vživljanja vanjo, poistovetenja z njo ter privzemanja njegove vloge. C2: Prepoznavajo »dobre« in »slabe« književne osebe ter povedo, zakaj se jim zdijo take; ob koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja ločujejo dve skupini motivov za ravnanje književne osebe (»dobra« : »slaba« oseba). C3: Dopolnijo podatke o književni osebi iz besedila s podobami iz vsakdanje izkušnje ter z domišljjskimi predstavami, ki izvirajo iz poslušanja oz. gledanja drugih umetnostnih del (medbesedilna izkušnost). C4: Izluščijo tiste motive za ravnanje književnih oseb, ki jih poznajo iz svoje izkušnje; ob koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja navajajo motive za ravnanje književne osebe, ki jih poznajo iz izkušenskega sveta. C5: Ob koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja privzemajo zorni kot ene književne osebe. C6: Ob koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja ubesedujejo čustva in razpoloženje književnih oseb, ugotovitve ponazarjajo s podatki iz besedila.

Rezultati, prikazani v Tabeli 2, kažejo, da so vse sodelujoče skupine z izpolnjevanjem profila književnih oseb uresničile večino izbranih ciljev v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Tako se je izpolnjevanje Face-

bookovega profila književne osebe izkazalo kot uspešen način razvijanja predstavljanja književne osebe, vživljanja vanjo, poistovetenja z njo, prav tako so vse sodelujoče skupine prepoznale in v sklopu profila na družbenem omrežju Facebook pokazale, da razumejo in vedo, da je Pepelka oz. Lepotica dobra književna oseba. V vseh primerih so se pokazali tudi elementi dopolnjevanja podatkov o književni osebi iz besedila s podobami iz vsakdanje izkušnje ter z domišljjskimi predstavami, ki izvirajo iz poslušanja oz. gledanja drugih umetnostnih besedil, študenti so uspešno privzeli zorni kot ene književne osebe, prav tako pa so uspešno ubesedili čustva in razpoloženje Lepotice in Pepelke, kar so ponazorili s podatki iz besedila. Cilj, v okviru katerega naj bi sodelujoči izluščili tiste motive za ravnanje književne osebe, ki jih poznajo iz izkušenskega sveta, ni bil uresničen v vseh sodelujočih skupinah, saj so se nekatere skupine bolj usmerile v sam značaj književne osebe.

3.2 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje

Rezultati, ki se nanašajo na cilje drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja, so nekoliko bolj razgibani (Tabela 3).

Tabela 3: Uresničeni cilji v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju po skupinah sodelujočih

	C1	C2	C3	C4	C5	C6
Lepotica 1	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Lepotica 2	✓	✓	✓	✓	✗	✓
Lepotica 3	✓	✓	✓	✓	✓	✗
Pepelka 1	✓	✓	✗	✓	✗	✗
Pepelka 2	✓	✓	✓	✓	✗	✓
Pepelka 3	✓	✓	✗	✓	✗	✓
Pepelka 4	✓	✓	✗	✓	✓	✗
Pepelka 5	✓	✓	✓	✓	✗	✗
Pepelka 6	✓	✓	✓	✓	✗	✓
Pepelka 7	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Pepelka 8	✓	✓	✗	✓	✗	✗
Skupaj	11	11	7	11	4	6

Opombe: C1: Razumejo značaj in ravnanje književne osebe, ki doživlja take dogodivščine, kot bi si jih želeli doživljati sami, ter se vživljajo v osebo, ki jim je podobna vsaj v eni konkretni lastnosti. C2: Ubesedujejo svojo domišljjsko predstavo književnih oseb (po avtorjevem opisu, po neposrednih/posrednih signalih, po svojih (medbesedilnih) izkušnjah, po svoji domišljiji). C3: Oblikujejo svoje stališče do ravnanja književnih oseb in ga utemeljijo.

C4: Pri književni osebi prepoznajo več značajskih lastnosti (poimenovanih oz. razvitih v nazorno sliko; upoštevajo tudi ravnanje in govorico književne osebe ter njeno govorjenje o osebi). C5: Postopoma zaznavajo tudi tako značajsko lastnost književne osebe, ki se zdi v nasprotju z njeno splošno značajsko oznako (npr. negativno lastnost pri sicer pozitivni osebi). C6: Prepoznajo motive za ravnanje književnih oseb (povedo, zakaj je kdo kaj storil), svoje mnenje utemeljujejo z zgledi iz besedila.

Iz Tabele 3 je razvidno, da je bila pri vseh skupinah uresničena vsaj polovica izbranih ciljev. Sodelujoči so pokazali, da razumejo značaj in ravnanje književne osebe, ki doživlja take dogodivščine, kot bi si jih želeli doživljati sami, v književni osebi so prepoznali konkretno lastnost, v kateri so prepoznali sebe, se vanjo tudi uspešno vživeli, ubesedili pa so tudi svojo domišljijско predstavo književne osebe, pri čemer velja poudariti, da je dejavnost temeljila na ogledu adaptacije književnega dela v obliki risanke oz. filma, kar bi lahko vplivalo na samo uresničitev cilja. Vse skupine so tudi uspešno pokazale, da so prepoznale več značajskih lastnosti književnih oseb. Odstopanja so se pojavila pri drugi polovici ciljev. Študenti so bili manj uspešni pri uresničevanju cilja, ki se navezuje na oblikovanje stališč do ravnanja književnih oseb in utemeljevanje le-teh. Vsi so bili sicer uspešni pri oblikovanju stališč do ravnanja književnih oseb, ni pa prišlo do utemeljevanja stališč, saj temu nismo dali poudarka, iz istega razloga pa v celoti ni bil uresničen tudi cilj utemeljevanja prepoznanih motivov za ravnanje književnih oseb. Kot najzahtevnejše za izvedbo se je izkazalo postopno zaznavanje tudi takih značajskih lastnosti književne osebe, ki se zdijo v nasprotju z njeno splošno značajsko oznako.

3.3 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

V učnem načrtu je bil za tretje vzgojno-izobraževalno obdobje identificiran najmanjši delež ciljev, ki se nanašajo na zastavljeni način dela.

Tabela 4: Uresničeni cilji v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju po skupinah sodelujočih

	C1	C2	C3	C4
Lepotica 1	✓	✓	✓	✓
Lepotica 2	✓	✓	✓	✓
Lepotica 3	✓	✓	✓	✓
Pepelka 1	✓	✓	✓	✓
Pepelka 2	✓	✓	✓	✓
Pepelka 3	✓	✓	✓	✓

	C ₁	C ₂	C ₃	C ₄
Pepelka 4	✓	✓	✓	✓
Pepelka 5	✓	✓	✓	✓
Pepelka 6	✓	✓	✓	✓
Pepelka 7	✓	✓	✓	✓
Pepelka 8	✓	✓	✓	✓
Skupaj	11	11	11	11

Opombe: C₁: Prepoznajo književno osebo, ki jim je blizu (po značaju, ravnanju, načinu razmišljanja, iz zunajliterarnih razlogov); do te osebe so kritični. C₂: Prepoznajo družbeni položaj književnih oseb; skušajo razumeti tudi psihološke in etične lastnosti književne osebe. C₃: Prepoznajo motive za ravnanje književnih oseb (namere, misli, čustva...) in jih primerjajo s svojim pogledom na svet; razumejo socialne motive za ravnanje oseb. C₄: Iščejo psihološke motive in zaznavajo etične motive za ravnanje književnih oseb.

Rezultati v Tabeli 4 kažejo, da so bili vsi ustrezni cilji, zastavljeni v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju, uresničeni. Pokazalo se je, da lahko z uporabo družbenega omrežja Facebook sodelujoči uspešno prepoznajo književno osebo, ki jim je blizu, in so do nje kritični, prav tako pa se lahko uspešno vživijo v književno osebo, ki je drugačna od njih in so do nje kritični. Prav tako so bili uspešni pri prepoznavanju družbenega položaja književnih oseb, razumeli so psihološke in etične lastnosti književnih oseb, prepoznali so motive za ravnanje književnih oseb (namere, misli, čustva) in jih primerjali s svojim pogledom na svet, razumeli so motive za ravnanje oseb, iskali pa so tudi psihološke motive in zaznali etične motive za ravnanje književnih oseb.

4. Diskusija

Dobljeni rezultati kažejo, da je lahko družbeno omrežje Facebook primerna metoda za razvijanje zmožnosti zaznavanja, doživljanja in vrednotenja književne osebe. Okolje književne osebe se danes, v sodobnem svetu, v svetu novih medijev, ne ujema vedno z okoljem književne osebe v literarnem svetu, ki ga je ustvaril avtor besedila, kar se je pokazalo tudi v izdelkih sodelujočih v naši raziskavi. Čeprav so bili udeleženci pozvani, da ustvarijo profil in druge elemente pravlјice, so nekateri elementi prilagojeni ali posodobljeni, da bi ustrezali platformi družbenega omrežja, kar kaže na prilagajanje književnih oseb temu novemu medijskemu okolju. Zato izpostavljamo, da je raba družbenega omrežja Facebook, kot smo jo zastavili v pričujoči raziskavi, načrtovana za poglobljanje doživetja in ne za interpretacijo obravnavane učne vsebine. Ne glede na to, da smo opazovali tudi cilje

prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja, pa uporabe družbenih omrežij (vsaj) v zgodnjem obdobju šolanja ne priporočamo niti učenci za to nimajo zadostnih digitalnih kompetenc (Kerneža in Kordigel, 2022; Legvart et al., 2022).

Izvedena raziskava se potrjuje v okviru že izvedenih raziskav, ki so prav tako pokazale, da je Facebook družbeno omrežje, na katerem se učenci lahko učijo in tudi uspešno napredujejo (npr. Manca in Ranieri, 2016; Vivonta in Avaamidou, 2018), prav tako pa rezultati korelirajo z že izvedenimi raziskavami na področju književnosti, ki so, podobno kot mi, raziskovale rabo Facebooka pri pouku književnosti (Mariappan et al., 2017, Stanca in Cojocar, 2021). V omenjenih in naši raziskavi so sodelujoči sodelovali z navdušenjem in motivacijo, rezultati pa so pokazali pozitiven vpliv na učenje ter uspešno razvijanje zmožnosti zaznavanja, doživljanja in vrednotenja književne osebe. Učenci imajo aktivnosti na Facebooku radi (Eren, 2012), kljub vsemu pa se moramo zavedati dejstev, ki jih navaja pregledna raziskava, v okviru katere Hew (2011) obravnava več raziskav, na podlagi katerih zaključuje, da se Facebook zaenkrat v izobraževanju malo uporablja (gre sicer za več kot desetletje staro raziskavo, a glede na odsotnost strokovnih in znanstvenih poročil o uporabi družbenih omrežij v izobraževanju je dejstvo še vedno še kako aktualno), da ga učenci uporabljajo predvsem za ohranjanje stikov z znanci ter da o sebi običajno razkrivajo preveč osebnih podatkov ter s tem tvegajo elemente svoje zasebnosti.

V okviru zastavljene raziskave smo želeli ugotoviti, ali lahko družbeno omrežje Facebook uspešno uporabimo za razvijanje zmožnosti zaznavanja, doživljanja in vrednotenja književne osebe, prav tako pa smo želeli identificirati cilje pouka književnosti, ki jih je mogoče uresničiti tudi v digitalnem okolju. Rezultati potrjujejo, da lahko zmožnosti zaznavanja, doživljanja in vrednotenja književnih oseb uspešno razvijamo z dejavnostmi v okviru omenjenega družbenega omrežja. Prav tako ugotavljamo, da lahko na Facebooku uresničujemo večino ciljev književne vzgoje, povezanih s književno osebo. Vendar želimo še enkrat poudariti, da so bili profili, ustvarjeni v okviru te raziskave, osnovani na ogledu adaptacije književnega dela v obliki risanke oz. filma. To bi lahko vplivalo na rezultate raziskave, saj so to drugačni mediji z lastnimi zakonitostmi. Knjiga kot literarni medij bralcu omogoča, da vstopi v svet zgodbe skozi besede, v svoji domišljiji ustvari podobe ter občutja in ima več prostora za lastno interpretacijo, saj je bolj angažiran in aktivno soustvarja zgodbo skozi svoje dožemanje ter razumevanje besedila. Film ali risanka pa za pripovedovanje zgodbe kot

vizualni medij uporablja slike, zvok, glasbo, gibanje in druge elemente, pri čemer so slike in zvoki že ustvarjeni ter določeni, kar lahko vpliva na dojetje in interpretacijo zgodbe. Režiser, scenarist, igralci in drugi prevzamejo nadzor nad interpretacijo ter vizualno predstavitvijo zgodbe, kar lahko vpliva na bralčevo dojetje zgodbe. Zato bi bilo priporočljivo, da se v prihodnosti raziskava ponovi, pri čemer bi se osredotočila izključno na branje literarnega dela.

Kljub vsemu pa glede na zbrane podatke menimo, da do pomembnejših razlik ne bi prišlo. Za trdnejše rezultate in sklepe predlagamo ponovitev podobnih aktivnosti tudi na primeru drugih literarnih del ali filmov/animiranih filmov, posnetih po literarnih predlogah. To bi omogočilo natančnejšo preučitev vpliva književnega medija na dojetje in razumevanje književne osebe ter zagotovilo konsistentnejše rezultate v okviru ciljev književne vzgoje.

5. Zaključek

Predstavljena raziskava temelji na dveh sodobnih medijih – Facebooku in filmu oz. animaciji. Ob upoštevanju posebnosti preučevane besedilne vrste in značilnosti medija, v katerem se besedilna vrsta preučuje, je kvalitativna analiza pridobljenih podatkov pokazala, da lahko Facebook uspešno dopolnjuje in nadgrajuje delo pri pouku književnosti. Področje didaktike književnosti v novih medijih nudi veliko možnosti za delo, ustvarjalnost in raziskovanje. Ponujajo se druga družbena omrežja in digitalna okolja, na primer Twitter, ki je zanimiv z vidika objavljanja kratkih sestavkov, spregledati ne gre tudi trenutno popularnejših Instagrama in TikToka.

Področje uporabe tehnologij v izobraževanju se nenehno spreminja, zato je takšno raziskovanje smiselno in celo nujno potrebno. Sodobna literarna didaktika se mora namreč prilagajati spreminjajočemu se okolju in načinom komunikacije, ki jih uporabljajo mladi. Uporaba družbenega omrežja Facebook predstavlja enega od načinov, kako se približati učencem in vzpostaviti povezavo med literaturo ter njihovim vsakdanjim digitalnim življenjem. S tem se spodbujata njihova literarna zavest in motivacija za učenje književnosti.

Raziskava omogoča vpogled v to, kako se lahko družbeno omrežje Facebook uporablja kot orodje za poučevanje in učenje literature. Preučuje, kako ga učenci uporabljajo za izražanje svojih interpretacij, komentiranje in diskutiranje o literarnih delih ter soustvarjanje literarnih profilov. S tem se razvijajo njihova kreativnost, kritično razmišljanje in sposobnost artiku-

lacije svojih misli ter interpretacij. Prav tako raziskava omogoča refleksijo o vplivu tehnologije na literarno izobraževanje ter o izzivih, ki se pojavljajo pri uporabi družbenih omrežij v literarni didaktiki. Identifikacija teh izzivov namreč omogoča razmislek o prilagoditvah didaktičnih pristopov, razvoju novih metod in orodij ter izmenjavi dobrih praks.

Uporaba družbenega omrežja Facebook v literarni didaktiki odpira vrata v svet ustvarjalnosti, soustvarjanja in interakcije ter učencem omogoča, da postanejo avtorji svoje literarne poti.

Literatura

- Boykova, Lyudmila. »Student interactions on Facebook: How Facebook student groups can enrich student's university experience.« *Raziskave in razprave* 8, št. 2 (2015): 4-39.
- Carriere, Jean-Claude in Umberto Eco. *Nikar ne upajte, da se boste znebili knjig*. Prevedel Jaroslav Skrušný. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2021.
- Chugh, Rites in Umar Ruhi. »Social media in higher education: A literature review of Facebook.« *Education and Information Technologies* 23, (2018): 605-16. <https://doi.org/10.1007/s10639-017-9621-2>
- Cooper, Harris. »Research questions and research design.« V *Handbook of Educational Psychology*, ur. Patricia A. Alexander in Philip H. Winne, 849-878. New York, London: APA, 2009.
- Eren, Ömer. »Students' attitudes towards using social networking in foreign language classes: A Facebook Example.« *International Journal of Business and Social Science* 30, št. 20 (2012): 288-94.
- Erjavec, Karmen. »Raba Facebooka in študijski uspeh slovenskih študentov.« *Pedagoška obzorja* 28, št. 3/4 (2013b): 144-56.
- Farhan, Raed Nafea in Zailin Shah Yusoff. »Integration of Facebook Messenger in English literature classroom: Learner's attitudes and perceptions.« *Humanities and Social Science Reviews* 7, št. 6, (2019): 988-99. <http://dx.doi.org/10.18510/hssr.2019.76147>
- Gorenc, Boštjan. *SLOLvenski klasiki*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2016.
- Hew, Khe Foon. »Students' and teachers' use of Facebook.« *Computers in Human Behavior* 27, št. 2 (2011): 662-76.
- Kabilan, Muhammad Kamarul, Ahmad Norlida, in Mohamad Jafre Zainol Abidin. »Facebook: an online environment for learning of English in institutions of higher education?« *Internet and Higher Education* 13, št. 4 (2010): 179-87. <http://dx.doi.org/10.1016/j.iheduc.2010.07.003>

- Kerneža, Maja in Metka Kordigel Aberšek. »Online reading in digital learning environments for primary school students.« *Problems of education in the 21st century* 80, št. 6 (2022): 836-50. <https://dx.doi.org/10.33225/pec/22.80.836>
- Kist, William. »Class, get ready to tweet: social media in the classroom.« *Our Children: The National PTA Magazine* 38, št. 3 (2013): 10-11.
- Kitsis, Stacy M. »The Facebook generation: Homework as social networking.« *English Journal* 98, št. 2, (2008): 30-6. <https://www.jstor.org/stable/40503379>
- Kordigel Aberšek, Metka. *Didaktika mladinske književnosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008.
- Legvart, Polona, Metka Kordigel Aberšek in Maja Kerneža. »Developing communication competence in digital learning environments for primary school students.« *Journal of Baltic science education* 21, št. 5 (2022): 836-48. <https://dx.doi.org/10.33225/jbse/22.21.836>
- Manca, Stefania in Maria Ranier. »Is Facebook still a suitable technology-enhanced learning environment? An updated critical review of the literature from 2012 to 2015.« *Journal of Computer Assisted Learning* 32, št. 6 (2016): 503-28. <http://dx.doi.org/10.1111/jcal.12154>
- Mariappan, Logenthini, Abu, Abdul Ghani in Ainon, Omar. »ESL Teachers' perceptions towards the use of Facebook in teaching literature for secondary schools.« *The Asian Journal of English Language and Pedagogy* 6, (2018): 11-21. <https://doi.org/10.37134/ajelp.vol6.2.2018>
- Mariappan, Logenthini, Abu Abd Ghani Bin in Ainon Binti Omar. »Facebooking for a more lively interaction in literature classroom.« *Creative Education* 8, št. 5 (2017): 749-763. <https://doi.org/10.4236/ce.2017.85056>
- Niu, Lian. »Using Facebook for academic purposes: Current literature and directions for future research.« *Journal of Educational Computing Research* 56, št. 3 (2019): 1384-1406. <http://dx.doi.org/10.1177/0735633117745161>
- Orioque, Janet A. »Student use of Facebook groups as a support for academic learning.« *International Journal of Applied Science and Engineering* 18, št. 4 (2021): 1-8. [http://dx.doi.org/10.6703/IJASE.202106_18\(4\).001](http://dx.doi.org/10.6703/IJASE.202106_18(4).001)
- Program osnovna šola slovenščina. Učni načrt*. Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2018.
- Romano, Tom. »Defining fun and seeking flow in English language arts.« *English Journal* 98, št. 6 (2009): 30-7. <https://www.jstor.org/stable/40503454>

- Sagadin, Janez. »Tipi in vloga študij primerov v pedagoškem raziskovanju.« *Sodobna pedagogika* 55, št. 4 (2004): 88-99.
- Smutny, Pavel in Petra Schreiberova. »Chatbots for learning: A review of educational chatbots for the Facebook messenger.« *Computers & Education* 151, št. 5 (2020): 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103862>
- Stanca, Nicoleta, in Alina, Cojocaru. »Assessment in the online victorian literature class. A case study.« *Analele Universității Ovidius din Constanța. Seria Filologie* 32, št. 2 (2021): 375-393.
- Vogels, Emily A., in Risa Gelles-Watnick. »Teens and social media: Key findings from Pew Research Center surveys.« *Pew Research Center*, zadnjič spreminjeno 24. 4. 2023, <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/04/24/teens-and-social-media-key-findings-from-pew-research-center-surveys/>.
- Voivonta, Theodora, in Lucy Avraamidou. »Facebook: a potentially valuable educational tool?« *Educational Media International* 55, št. 1 (2018): 34-48. <https://doi.org/10.1080/09523987.2018.1439708>
- Yang, Yuqin, Wang Qiyun, Lit Woo Huay, in Choon Lang G. Quek. »Using Facebook for teaching and learning: a review of the literature.« *International Journal of Continuing Engineering Education and Life Long Learning* 21, št. 1 (2011): 72-86. <http://dx.doi.org/10.1504/IJCEELL.2011.039695>.